

DEBATTARTIKEL 2026-05-06

Problem med den djurförsöksetiska prövningen drabbar försöksdjuren

Dagens djurförsöksetiska prövning fungerar inte så som lagen föreskriver. Det innebär risker både för rättssäkerheten och för djuren. Nu behövs en statlig utredning för att återupprätta tilltron till nämnderna och säkerställa att djuren får det skydd som lagen kräver, skriver Åsa Hagelstedt och Emma Brunberg från Djurskyddet Sverige.

DEBATT. I vår väntas EU publicera sin färdplan för utfasning av djurförsök i obligatoriska säkerhetstester, en färdplan som är ett första steg för att konkretisera vad Sverige och andra länder inom EU måste göra för att leva upp till försöksdjursdirektivet. I Sverige har vi djurförsöksetiska nämnder, som har som en av sina viktigaste uppgifter att pröva om nyttan med försöket överväger djurens lidande och att inga onödiga djurförsök sker. Trots att lagstiftningen föreskriver detta, så vet vi att det finns stora brister i hur detta görs i verkligheten. Ledamöter nominerade av djurskyddsorganisationer vittnar om en orimligt hög arbetsbelastning, och ansökningar så omfattande och komplexa att djurens lidande eller försöksnyttan inte går att bedöma.

I Sverige får ett djurförsök bara utföras om en djurförsöksetisk nämnd har godkänt det. Ett godkännande syftar bland annat till att säkerställa att nyttan med försöket överväger försöksdjurens lidande och att principen om 3R följs: Att djurförsöket inte utförs om det finns andra likvärdiga djurfria metoder, att så få djur som möjligt används och att lidandet minimeras. Det är ett system som alltså ska tillse att endast nödvändiga djurförsök genomförs.

Varje regional djurförsöksetisk nämnd följer samma lagstiftning och fungerar som en egen myndighet. nämnden består av juridisk kompetens, forskarrepresentanter och lekmanaledamöter, varav två nomineras av djurskyddsorganisationer. Nästintill inga ansökningar avslås av nämnderna. I teorin är detta ett system som ska ge ett starkt och rättssäkert djurskydd, men i praktiken fungerar det inte.

Forskning såväl som erfarenhet visar på stora problem med den djurförsöksetiska prövningen. Redan 1998 konstaterade en statlig utredning att nämnderna saknade kompetens att bedöma om djurfria alternativ fanns och att prövningen blev alltför passiv eftersom den helt byggde på sökandens egna uppgifter. Senare vetenskapliga studier har visat att ansökningar ofta saknar avgörande information och att nämnderna inte alltid uppfyller det lagstadgade kravet att väga nyttan mot lidandet eller säkerställa att 3R-principerna följs. En studie beskrev nivån som oacceptabelt låg i förhållande till lagens intentioner.

Även ledamöter nominerade av djurskyddsorganisationer vittnar om stora och återkommande problem: Orimligt hög arbetsbelastning, ansökningar så omfattande och komplexa att djurens lidande eller försöksnyttan inte går att bedöma, bristande kompetens och bristande närvaro i nämnderna. Detta har lett till avhopp på grund av en känsla av otillräcklighet och inskränkningar i det lilla skydd försöksdjur faktiskt har. När systemfel både leder till att lagen inte följs och att ledamöter lämnar borde larmklockorna ringa hos både myndigheter och politiker.

Sammantaget finns tydliga tecken på att den djurförsöksetiska prövningen inte lever upp till lagstiftningens krav. Det innebär risker för rättssäkerheten, för djurskyddet och för förtroendet för

systemet. Ett system som ska skydda försöksdjur kan inte bara finnas på papperet – det måste fungera i praktiken.

Det är hög tid att den djurförsöksetiska prövningen granskas ur ett helhetsperspektiv. Djurskyddet Sverige uppmanar därför regeringen att tillsätta en statlig utredning som undersöker om lidande-nyttoanalysen och principerna om 3R fungerar i praktiken. En utredning måste också analysera om nämnderna har tillräckliga förutsättningar och kompetens så att försöksdjuren verkligen får det skydd som lagen kräver.

Åsa Hagelstedt, generalsekreterare Djurskyddet Sverige
Emma Brunberg, sakkunnig, Djurskyddet Sverige